

Irak: Familie, klan og stammenavn og beskyldninger om bånd til IS

- Risikerer enkeltpersoner eller familier problemer dersom de bærer samme navn som en person som beskyldes for å tilhøre IS, og/eller dersom de bærer et navn tilhørende en familie/klan/stamme som beskyldes for å ha støttet IS?
- Kan spesifikke grupper som er spesielt utsatt identifiseres?
- Hvilke reaksjoner risikerer en person/familie som følge av dette?
- Påvirker dette personer i leirene for internt fordrevne, og hva er myndighetenes planer for disse leirene?

Innledning

Denne responsen fokuserer på individer og grupper som beskyldes for å ha en forbindelse til IS. Først skisseres kort hvilke faktorer som kan være av betydning for hvorvidt noen beskyldes for en slik forbindelse, og generelt hvem beskyldningene ser ut til å ramme.

Deretter reises spørsmålet om det er spesifikke personer, klaner eller stammer som er spesielt utsatt, før mulige konsekvenser av å oppfattes å ha en slik binding beskrives. Avslutningsvis presenteres så myndighetenes plan for å stenge leirene for internt fordrevne, og hvilke konsekvenser det kan ha for personer og familier som anses å ha en tilknytning til IS.

Bakgrunn

Den såkalte Islamske Staten (IS) kontrollerte mellom 2014 og 2017 betydelige landområder i Irak, og gjorde seg skyldige i svært omfattende overgrep og forbrytelser mot befolkningen under deres kontroll. Ifølge FN-operasjonen i Irak, United Nations Assistance Mission for Iraq (UNAMI), ledet IS' fremrykking og den påfølgende territorielle bekjempelsen av gruppen til at flere titusen sivile mistet livet eller ble skadet, og til at mer enn seks millioner irakere måtte flykte (UNAMI & UNOHCHR 2020b, s. 4).

Samme kilder melder videre at IS gjorde seg skyldig i «omfattende vold og systematiske brudd» på menneskerettighetene, som under internasjonal lov i sum kan utgjøre krigsforbrytelser, forbrytelser mot menneskeheten og etnisk rensing (UNAMI & UNOHCHR 2020a, s. iv). Amnesty International slår på sin side fast at gruppen er ansvarlig for krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten (Amnesty International 2018, s. 11).

Irakiske myndigheter erklærte i desember 2017 at IS var territorielt nedkjempet i landet (Coker & Hassan 2017). UNAMI melder at myndighetene etter dette har arbeidet for å holde medlemmer av IS ansvarlige for gruppens ugjerninger, og at rettsvesenet behandlet mer enn 20 000 terror-relaterte saker bare mellom januar 2018 og oktober 2019 (UNAMI & UNOHCHR 2020a, s. iv). UNAMI uttrykker imidlertid også sterk bekymring for at det rettslige oppgjøret med IS ikke skjer i tråd med internasjonale standarder, blant annet grunnet lite tid til hver sak, manglende tilgang til juridisk representasjon for de tiltalte og at sakene i svært stor grad hviler på tilståelser som tiltalte som regel hevder har fremkommet under tortur (UNAMI & UNOHCHR 2020a, s. iv).

Beskyldninger om bånd til IS

Personer som beskyldes for å ha en tilknytning til IS – korrekt eller feilaktig – risikerer sanksjoner og overgrep fra statlig hold, men også fra samfunnet for øvrig. Dette rammer imidlertid ikke bare de som selv beskyldes for slike bånd, men også deres nærmeste familie, og i mange tilfeller også medlemmer av deres utvidede familie eller til og med klan eller stamme (Amnesty International 2018, s. 5; Taub 2018; Bobseine 2019). I sum anses situasjonen som så alvorlig at FNs kontor for koordinering av humanitær innsats i januar 2020 skrev at familier som oppfattes å ha et bånd til ekstremistgrupper er blant de mest utsatte gruppene i Irak (UNOCHA 2020, s. 12).

Ifølge FNs migrasjonsbyrå International Organization for Migration (IOM) var over 1,2 millioner personer fremdeles internt fordrevet i Irak per 31. oktober 2020 (IOM 2020c), deriblant mange personer og familier som beskyldes for å ha bånd til IS, selv om det presise antallet dette gjelder er uvisst (ICG 2020, s. 3). Mange befinner seg igjen i leire for internt fordrevne (Amnesty International 2018, s. 5; ICG 2020, s. 3), og risikerer å utsettes for overgrep, å få begrenset sin bevegelsesfrihet samt å få begrenset sin tilgang til tjenester og nødhjelp (Amnesty International 2018, s. 5; UNHCR 2019, s. 64).

Samtidig har mange liten mulighet til å vende hjem fordi de ikke er velkomne på hjemstedet, frykter hevnaksjoner, mangler nødvendig dokumentasjon, på grunn av ødelagt infrastruktur og annet (Bobseine 2019, s. 4; ICG 2020, s. 5-9; UNGA 2020, s. 8-10). Høsten 2020 besluttet sentralmyndighetene i Bagdad at alle leirer under deres kontroll skal stenges, noe som vil sette mange personer og familier

som de beskrevet i denne responsen i en svært utsatt situasjon (al-Hassan 2020b; Loveluck 2020; NRC 2020).

Problemer som følge av familie, klan eller stammetilhørighet

Gjennom kampene mot IS gjennomførte irakiske sikkerhetsstyrker, kurdiske styrker samt enheter tilhørende de folkelige mobiliseringsstyrkene (Popular Mobilization Forces/PMF) kontroller av personer som flyktet fra IS-kontrollerte områder ved sjekkpunkter og kontrollsentre (Amnesty International 2018, s. 5; Taub 2018; Human Rights Watch 2019a, s. 3). Ifølge Amnesty International ble «tusenvise» av gutter og menn pågrepet, ofte på sviktende grunnlag (Amnesty International 2019b, s. 7).

Pågrepser ble blant annet gjort på bakgrunn av lister over etterlyste personer med tilknytning til IS (Taub 2018; Amnesty International 2019b, s. 7). Disse listene var igjen basert på åpent tilgjengelig informasjon om IS-medlemmer samt opplysninger fra personer som hadde flyktet fra IS-kontrollerte områder (Amnesty International 2019b, s. 7). Listene inneholdt imidlertid både personer som hadde kjempet for IS og personer som hadde, frivillig eller ufrivillig, arbeidet i en sivil kapasitet under IS (Human Rights Watch 2019a, s. 3).

Ifølge Human Rights Watch var listene svært upålitelige, og informanter meldte blant annet inn personer de var i konflikt med, men som ikke hadde noen IS-tilknytning (Human Rights Watch 2019a, s. 3). The New Yorker siterte i 2018 en anonym, høytstående kilde i irakisk etterretning på at myndighetene hadde «tusenvise» av personer i forvaring hvis navn var meldt inn på falskt grunnlag (Taub 2018). Human Rights Watch viser til at listen inkluderte opp mot 100 000 navn, til tross for at det amerikanske forsvaret anslo at kun tre til fem tusen IS-krigere forsvarte Mosul (Human Rights Watch 2019a, s. 3). The New Yorker viser til tilsvarende tall (Taub 2018).

Det var imidlertid ikke kun personer som var oppført på listen over etterlyste som ble pågrepet. Amnesty International melder at personer ble pågrepet kun fordi navnet deres lignet på et navn oppført på listen, eller fordi de flyktet fra et spesifikt område eller nabolag (Amnesty International 2018, s. 5). UNHCR viser til at personer har blitt pågrepet utelukkende på bakgrunn av etnoreligiøs tilhørighet, alder og kjønn («men and boys of fighting age») eller å ha bodd i områder under IS-kontroll (UNHCR 2019, s. 59). Også andre kilder peker på at personer risikerer pågrepelse eller andre problemer kun på bakgrunn av faktorene UNHCR viser til (Taub 2018; The Danish Immigration Service & Landinfo 2018, s. 20). Både Amnesty International og Human Rights Watch slår fast at personer har risikert å bli pågrepet fordi slektninger var eller ble mistenkt for å være tilknyttet IS (Amnesty International 2018, s. 5; Human Rights Watch 2019a, s. 3).

Problemer som følge av familietilhørighet

En rekke kilder melder at det potensielt kan by på store problemer dersom man har, oppfattes å ha eller beskyldes for å ha en tilknytning til IS gjennom sin familie. Den danske udlændingestyrelsen (DIS) og Landinfo skriver at dette først og fremst rammer kvinner og barn hvis fedre, ektemenn eller brødre knyttes til IS (The Danish Immigration Service & Landinfo 2018, s. 20).

Samtidig skriver DIS og Landinfo at personer risikerer å vekke mistanke også dersom deres eget eller navnet til familiemedlemmer utover den nærmeste familien ligner på navnet til mistenkte IS-medlemmer (The Danish Immigration Service og Landinfo 2018, s. 20). Tilsvarende skriver det amerikanske utenriksdepartementet at personer risikerer pågripelse kun fordi de har samme etternavn som et påstått medlem av IS (U.S. Department of State 2020, s. 21). FNs spesialrapportør for internt fordrevnes menneskerettigheter skriver følgende i en rapport til generalforsamlingens menneskerettighetsråd (UNGA 2020, paragraf 33):

Entire families of internally displaced persons have faced allegations by the authorities, security actors and communities that they are associated with ISIL, without any evidence being presented or criminal charges brought against them. These allegations are often based on perceived tribal or family ties to an alleged ISIL member, or even on grounds of their place of origin. Families allegedly having such affiliation risk deprivation of their basic rights, discrimination and social marginalization.

Også Amnesty International uttaler at en familie risikerer å bli oppfattet som en 'IS-familie' (på arabisk gjerne referert til i flertall, *'awa'il da'sh*) dersom familien har en slektning som knyttes til IS, selv om dette er en fjern slektning som ikke er knyttet til familien gjennom blodsband (Amnesty International 2018, s. 12). International Crisis Group viser til at det ikke finnes noen klar definisjon av hva som utgjør en IS-familie, men at både en persons nære og fjerne familie kan anses som implisert dersom vedkommende oppfattes å ha en tilknytning til IS (ICG 2020, s. 4).

Er spesifikke etnoreligiøse grupper og/eller områder spesielt utsatte?

IS var en ekstremistgruppe som hevdet å forfekte det de anså som den korrekte versjonen av sunni-islam, og det er sunnimuslimer som beskyldes for å ha bånd til gruppen. DIS og Landinfo viste i 2018 til en kilde som mente dette gjorde at flertallet av befolkningen for øvrig ser på sunniarabere som potensielt knyttet til gruppen (The Danish Immigration Service & Landinfo 2018, s. 20). Som vi har sett viser også flere andre kilder til at personer risikerer problemer kun på bakgrunn av etnoreligiøs tilhørighet (Taub 2018; UNHCR 2019, s. 59).

DIS og Landinfo viste i 2018 også til at personer som bodde (eller hadde bodd) i områder under IS' kontroll i større grad enn andre så ut til å bli rammet av beskyldninger om tilknytning til IS (The Danish Immigration Service & Landinfo

2018, s. 20). Igjen bekreftes dette av andre kilder, som slår fast at det å ha bodd i områder kontrollert av IS eller hvor IS oppfattes å ha støtte, eller det å ikke ha flyktet da IS tok kontroll, kan være nok til at en person eller familie beskyldes for å ha bånd til gruppen (Amnesty International 2018, s. 5; Taub 2018; UNHCR 2019, s. 59).

IS hadde på høyden av sin territorielle utbredelse i Irak kontroll over områder som omfattet deler av provinsene Anbar, Ninewa, Kirkuk, Salah al-Din og Diyala, inkludert byer som Mosul, Fallujah, Ramadi, Sinjar, Tel 'afar, Hawija og Tikrit (Pecanha og Watkins 2015; The New York Times 2015; Chulov 2019). Dette er provinser hvor sunnimuslimer utgjør et flertall eller en betydelig andel av befolkningen.

Stammer eller stammeledere som har støttet eller beskyldes for å ha støttet IS

Amnesty International skriver at tilhørighet til en stamme hvis majoritet støttet IS også kan skape problemer (Amnesty International 2018, s. 12). Tilsvarende melder The New Yorker at personer risikerer problemer dersom de tilhører en stamme hvis leder sverget lojalitet til en IS' leder (Taub 2018). Oxfam melder på sin side om personer i provinsen Diyala som opplevde problemer grunnet tilhørighet til en stamme som ble *oppfattet* å ha bånd til IS (Bartolini 2020, s. 17, egen kursivering).

Tilgjengelig informasjon tilsier at det kan være vanskelig å identifisere spesifikke stammer som i helhet anses å ha støttet IS. Renad Mansour ved Carnegie Middle East Center skrev følgende i 2016 (Mansour 2016, s. 20):

Today, there is not one tribe that does not have or has not had members affiliated with or supportive of the Islamic State.

Tilsvarende siterte analytiker Haley Bobseine i 2019 en stammeleder fra Ramadi på at stammer som helhet ikke sluttet seg til IS, men at enkeltmedlemmer av de fleste stammer gjorde det (Bobseine 2019, s. 12). Mansour skrev videre at enkelte stammer ble delt i en pro- og en anti-IS fraksjon (Mansour 2016, s. 20).

Bobseine nyanserer imidlertid utsagnet fra stammelederen noe, og slår fast at medlemmer av stammer som siden 2003 ikke fullt har anerkjent sentralmyndighetene i Bagdad, i større grad støttet opp om IS (Bobseine 2019, s. 13). Hun trekker også frem Albu Mutaywit-stammen fra Sinjar som et unntak fra påstanden om at hele stammer ikke støttet IS (Bobseine 2019, s. 12).

Antropologen Hosham Dawod trekker også frem at stammene som opplevde å tape makt og innflytelse som følge av endringene i 2003, var stammer som i større grad støttet IS. Dawod gir en rekke konkrete eksempler på hvilke stammer dette gjelder (Dawod 2015, s. 3):

The group of tribes rallying to the jihadists essentially consists of those tribes that since 2003 have never truly accepted Baghdad's authority: the Al-Jumaila, Al-Halabsa, Al-Bu 'Issa, Azza, Al-Mishahda in the Anbar region, Al-Bu Ajil, Al-Bu Nasir and certain clans of the Al-Jubur and 'Ubaid tribal confederation in the region of Salahaddin and Nineveh, etc.

Det er viktig å merke seg at andre kilder referert til ovenfor understreker at hele stammer sjeldent eller aldri ga sin støtte til IS, men at de fleste stammer vil ha medlemmer som har vært knyttet til gruppen. Dette vil igjen tilsi at tilhørighet til en av stammene nevnt ovenfor ikke er ensbetydende med tilhørighet til IS, og samtidig at tilhørighet til IS ikke kan begrenses til tilhørighet til en av stammene navngitt her. Landinfo har ikke funnet ytterligere informasjon om navn på spesifikke stammer eller familier som er spesielt utsatt for å anses å ha bånd til IS, utover at det å dele etternavn eller klan/stammenavn med kjente medlemmer av IS kan være problematisk, som beskrevet ovenfor.

I sum er det således to kategorier av personer som risikerer problemer som følge av at de oppfattes for å ha eller beskyldes for å ha bånd til IS. For det første er det enkeltpersoner som pågripes på grunnlag av beskyldninger om å ha bånd til gruppen. Som vi har sett, er kildene samstemte om at dette kan skje på svært tynt grunnlag – personer kan pågripes dersom de har et navn som ligner på navnet til en person som er etterlyst, eller tilhører samme familie eller klan/stamme som en person som er etterlyst. Den andre gruppen som er særskilt utsatt, er personer eller hele familier som har en nær eller fjern slektning, eller tilhører en klan eller stamme, som feilaktig eller korrekt knyttes til IS.

Mer spesifikt har vi sett at sunnimuslimske menn i stridsdyktig alder fra områdene referert til ovenfor er de som først og fremst har blitt beskyldt – feilaktig eller korrekt – for å ha bånd til IS. Deres nære eller fjerne familie, sunnimuslimske familier fra samme områder, nær og fjern familie av kjente IS-medlemmer samt medlemmer av enkelte stammer samt stammene til kjente IS-medlemmer er de som først og fremst anses og har blitt ansett for å kollektivt ha bånd til IS.

1 Mulige konsekvenser for personer som oppfattes å ha bånd til IS

UNHCR slår fast at personer som mistenkes for å være knyttet til IS risikerer tilfeldige pågripelser, tortur og andre former for mishandling, utenomrettslige henrettelser og mangelfulle rettsprosesser som kan lede til dødsstraff (UNHCR 2019, s. 61). Amnesty International hevder at «mange» av de som har blitt pågrepet under mistanke om tilknytning til IS har blitt offer for utenomrettslige henrettelser (Amnesty International 2019b), og at personer mistenkt for bånd til IS «rutinemessig» utsettes for tortur (Amnesty International 2018, s. 18)

The New Yorker skriver også om omfattende tortur og summariske rettssaker (Taub 2018). Som beskrevet ovenfor uttrykker UNAMI bekymring for mangelfulle rettssaker, og viser til at tiltalte hevder å ha blitt utsatt for tortur (UNAMI & UNOHCHR 2020a, s. iv). Human Rights Watch slår fast at etterforskning av IS-saker i stor grad hviler på tilståelser som ofte har fremkommet under tortur (Human Rights Watch 2019a, s. 4, 17; 2019b).

I samsvar med uttalelsene fra de nevnte kildene, opplyser det amerikanske utenriksdepartementet i sin rapport om menneskerettighetspraksiser for 2019 at irakiske sikkerhetsstyrker, PMF og etterretning tilhørende myndighetene i Kurdistanregionen i Irak (KRI) torturerte personer og da særlig sunniarabere, og at domstoler rutinemessig godtok fremtvungne tilståelser blant annet i saker om tilhørighet til IS (U.S. Department of State 2020, s. 6).

Personer og familier som anses å ha en tilknytning til IS risikerer også andre typer sanksjoner fra sikkerhetsstyrker og andre aktører, og flere kilder slår fast at de er utsatt for kollektiv avstraffelse (Amnesty International 2018, s. 5; Human Rights Watch 2019a, s. 4; 2019b, s. 4).

Amnesty International viser blant annet til at kvinner og barn som bor i leire for internt fordrevne og som oppfattes å ha bånd til IS, har blitt utsatt for «en rekke alvorlige menneskerettighetsbrudd» (Amnesty International 2018, s. 20). Dette inkluderer at de har blitt nektet tilgang til mat, vann og helsetjenester; at de har blitt pålagt strenge begrensninger på sin bevegelsesfrihet; at de er utsatt for trakassering og trusler; og at kvinner har blitt utsatt for overgrep, voldtekt og seksuell utnyttelse fra væpnede aktører som er til stede i leirene (Amnesty International 2018, s. 20).

Tilsvarende skrev FNs generalsekretær i sin rapport til sikkerhetsrådet sommeren 2018 at FN mottok rapporter om seksuell trakassering av kvinner med påståtte bånd til IS i leirene (United Nations Security Council 2018, paragraf 51). Også UNHCR viser til at familier beskyldt for tilknytning til IS, og særlig familier ledet av kvinner, i leire nektes tilgang til vann, mat og tjenester samt ilegges betydelige begrensninger på sin bevegelsesfrihet (UNHCR 2019, s. 63-64).

Videre melder en rekke kilder at personer og familier som beskyldes for å ha bånd til IS opplever problemer med eller nektes å få fornyet sine ID-papirer. Uten slike dokumenter risikerer man å miste muligheten til å arbeide, reise, arve eiendom, motta offentlige støtteordninger og tjenester, og at ens barn ikke får tilgang til skolegang og helsetjenester og risikerer å bli statsløse. De samme kildene melder videre at disse personene ofte eller rutinemessig nektes sikkerhetsklarering, som kan være nødvendig for å returnere til sine hjemsteder og/eller fornye ID-papirer (Amnesty International 2018, s. 22; The Danish Immigration Service & Landinfo 2018, s. 31; Human Rights Watch 2019b, s. 4; UNHCR 2019, s. 64; ICG 2020, s. 5-6; UNGA 2020, s. 8-9).

Egne leire for familier til tidligere IS-medlemmer

DIS og Landinfo skrev i 2018 at det også finnes egne leire for familiene til tidligere IS-medlemmer, og at forholdene for disse generelt var svært vanskelige (The Danish Immigration Service & Landinfo 2018, s. 29). Også den irakiske avisen al-Mada viser til egne leire for familiene til tidligere IS-medlemmer (Al-Mada 2020).

Sanksjoner fra naboer, familier eller stammer

Personer og familier som beskyldes for å ha bånd til IS risikerer også alvorlige sanksjoner fra naboer og familie eller stamme i sine hjemmeområder, og kan av samme aktører nektes å returnere hjem (UNHCR 2018; Amnesty International 2019a, s. 2; Bobseine 2019, s. 6; UNHCR 2019, s. 62-63). Bobseine skrev i 2019 at «tusener» av internt fordrevne som anses å ha bånd til IS nektes å vende hjem av stammeledere, og at stammer også konfiskerer eiendom fra personer som knyttes til IS og redistribuerer denne som en konfliktløsningsmekanisme (Bobseine 2019, s. 6-7).

UNAMI skrev sommeren 2017 at flere stammer i berørte områder i 2016 og 2017 offentliggjorde erklæringer som tok til orde for avstraffelse av personer og familier med antatte bånd til IS, herunder utvisning fra hjemområdet, beslagleggelse av eiendom og i noen tilfeller også dødsstraff (UNAMI & UNOHCHR 2017, paragraf 28-29). UNHCR viser til at familier som anses å ha tilknytning til IS og som vender hjem, kan risikere hevnangrep, trakassering, drap, kidnapping, ødeleggelse eller konfiskering av eiendom eller å bli forvist fra sitt hjemsted (UNHCR 2018, s. 4; 2019, s. 62-63).

Internt fordrevne som ikke ønsker eller har mulighet til å returnere til sine hjemsted

I sum gjør dette at svært mange personer og/eller familier som beskyldes for å ha bånd til IS er fordrevet fra hjemstedene sine og ikke ønsker eller har mulighet til å returnere. Totalt er som nevnt ovenfor over 1,2 millioner irakere fremdeles internt fordrevne (IOM 2020c). Det finnes ikke tall på hvor mange av disse som anses å ha tilknytning til IS. International Crisis Group skrev i oktober 2020 at et «ukjent, men signifikant» antall av hva irakere omtaler som IS-familier fremdeles er fordrevne (ICG 2020, s. 3).

Disse befinner seg både i og utenfor leire, og altså både i spesielle leire for personer som anses å ha tilknytning til IS og i vanlige leire for internt fordrevne. International Crisis Group oppgir ikke noe tall for hvor stor andel de som knyttes til IS utgjør av den totale populasjonen i leirene, men skriver at «mange fordrevne personer som fremdeles er i Iraks leirer – kanskje et flertall – er ikke ‘IS-familier’» (ICG 2020, s. 3).

IOM skrev i november 2020 at 40 % av de gjenværende husholdene i leirene i områdene styrt av regjeringen i Bagdad, er ledet av kvinner (IOM 2020b, s. 3).

Mange familier som anses å ha en tilknytning til IS vil være ledet av kvinner, men det er ikke gitt at en kvinneledet familie har eller anses å ha en slik tilknytning.

2 Myndighetenes planer for leirene for internt fordrevne

Således er det mange som i dag befinner seg i leirene for internt fordrevne som oppfattes å ha bånd til IS, og som i praksis kan ha liten eller ingen mulighet til å returnere til hjemmene sine. I tillegg kommer beboere i leirene som ikke kan vende hjem av andre årsaker, så som ødelagt infrastruktur, manglende økonomiske muligheter, og annet. Disse personene gikk høsten 2020 en usikker fremtid i møte ettersom stadig flere leirer for internt fordrevne i områdene styrt av sentralregjeringen i Bagdad ble stengt.

Irakiske myndigheter har i lengre tid arbeidet for at internt fordrevne skal returnere til sine hjemsted, og siden august 2019 for at leirene skal stenges ned (NRT 2020). Høsten 2020 påbegynte regjeringen en storstilt kampanje for hurtig nedstenging av leire i områder utenfor KRI (AFP 2020; UNAMI 2020; UNHCR 2020). Mellom 18. og 30. oktober 2020 stengte myndighetene fem leire i Bagdad, Karbala og Diyala (AFP 2020). 13. november meldte UNHCR at 10 leire i Bagdad, Karbala, Diyala, Anbar, Nineva og Kirkuk hadde blitt stengt siden 18. oktober (UNHCR 2020). Ifølge irakiske medier hadde samtlige leire i provinsene Kirkuk, Karbala og Bagdad stengt per 30. november (al-Hassan 2020b; NRT 2020). Den 6. desember meldte IOM at to leire var stengt siste uke, og at det dermed kun var tre leire igjen i områdene styrt av regjeringen i Bagdad (IOM 2020a, s. 3). Avisen al-Mada melder at regjeringen planlegger å stenge samtlige leirer utenfor KRI innen valget, som etter planen skal holdes i juni 2021 (al-Hassan 2020b; 2020a).

Tvangsutkastelser fra leirene

Flere kilder melder at beboere i leirene skal ha blitt kastet ut med tvang, at de skal ha blitt tvunget til å returnere selv om dette ikke var trygt. Mange skal som en følge av dette igjen ha blitt fordrevet på nytt (AFP 2020; Halawa 2020, s. 2; NRC 2020; UNGA 2020, paragraf 27). FNs spesialrapportør for internt fordrevnes menneskerettigheter rapporterte sommeren 2020 om «tilfeller» av bruk av tvang (UNGA 2020, paragraf 27), mens Halawa skriver om tusentalls som har blitt tvunget til å returnere hjem mot sin vilje (Halawa 2020, s. 2).

Den norske flyktningshjelpen viste i november 2020 til at personer i leirene i Bagdad, Karbala, Diyala, Sulaimaniyya, Anbar, Kirkuk og Ninewa har blitt tvunget ut på kort varsel, og uttrykte «ekstrem bekymring» for at opp mot 100 000 personer risikerer å bli hjemløse (NRC 2020). UNHCR skriver at de anerkjenner at myndighetene har gjort en innsats for å hjelpe de som ikke kan eller ønsker å returnere hjem, men uttrykker samtidig stor bekymring for at mange vil havne i en svært krevende situasjon (UNHCR 2020).

IOM meldte 6. desember 2020 at 4735 husholdninger (23 158 personer) «[...] have been recorded as arriving to non-camp settings since the camp closures began in mid-October» (IOM 2020a, s. 1). Av disse har 28 % (1311 husholdninger) ikke kunnet returnere til sine hjemsteder, og de anses derfor å være fordrevne for andre gang (IOM 2020a, s. 1). Landinfo har per 15. desember 2020 ikke funnet informasjon om hvilken hjelp irakiske myndigheter gir til de som ikke kan eller ønsker å returnere, men som likevel må forlate leirene.

AFP meldte 13. november 2020 at mange av de som har blitt tvunget til å forlate leirene, men som ikke har kunne vende hjem, bor i uformelle bosettinger utenfor leirene, eller har flyttet inn hos slektninger dersom dette er mulig (AFP 2020).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnet er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

AFP (2020, 13. november). Iraq shuts last 'safe haven' camps for vulnerable families. *Rudaw*. Tilgjengelig fra <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/13112020> [lastet ned 3. desember 2020]

Al-Hassan, T. (2020a, 2. desember). 5 muhafazat tughliq al-mukhayyat.. wal-mas'ulun yakhtalifuna hawla tard al-nazihin [5 provinser stenger leirene.. Og tjenestemenn er uenige vedrørende utkastelse av fordrevne] *Al-Mada*. Tilgjengelig fra <https://almadapaper.net/view.php?cat=231951> [lastet ned 3. desember 2020]

al-Hassan, T. (2020b, 11. november). Baghdad wa Karbala' khaliyatan min mukhayyat al-nazihin wa 3 muhafazat tantaziru [Bagdad og Karbala er uten leirer for internt fordrevne og 3 provinser avventer] *Al-Mada*. Tilgjengelig fra <https://almadapaper.net/view.php?cat=231415> [lastet ned 19. november 2020]

- Al-Mada (2020). 14.8 'alf 'a'ila laha silla bi-da'ish tantazir al-'awda li-manatiqha [14.8 tusen familier med bånd til IS avventer retur til sine hjemsteder]. *Al-Mada*. Tilgjengelig fra <https://almadapaper.net/view.php?cat=231301> [lastet ned 10. desember 2020]
- Amnesty International (2018, april). *The Condemned. Women and Children Isolated, Trapped and Exploited in Iraq*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/download/Documents/MDE1481962018ENGLISH.PDF> [lastet ned 30. oktober 2020]
- Amnesty International (2019a, 26. februar). *Human Rights in the Middle East and North Africa: Review of 2018 - Iraq*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/download/Documents/MDE1499012019ENGLISH.pdf> [lastet ned 10. desember 2020]
- Amnesty International (2019b, november). *Iraq: The Long Road to Justice - A Long Way To Go. Amnesty International Submission for the UN Universal Periodic Review, 34th Session of the UPR Working Group*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/download/Documents/MDE1403162019ENGLISH.pdf> [lastet ned 25. november 2020]
- Bartolini, E. (2020, 5. mars). *Protection landscapes in Diyala and Kirkuk, Iraq*. Nairobi: Oxfam. Tilgjengelig fra <https://oxfamlibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620965/rr-protection-landscapes-diyala-kirkuk-iraq-050320-en.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [lastet ned 25. november 2020]
- Bobseine, H. (2019, 7. november). *Tribal Justice in a Fragile Iraq*. Washington D.C.: The Century Foundation. Tilgjengelig fra <https://tcf.org/content/report/tribal-justice-fragile-iraq/> [lastet ned 30. oktober 2020]
- Chulov, M. (2019, 24. mars). The rise and fall of the Isis 'caliphate' *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2019/mar/23/the-rise-and-fall-of-the-isis-caliphate> [lastet ned 26. november 2020]
- Coker, M. & Hassan, F. (2017, 9. desember). Iraq Prime Minister Declares Victory Over ISIS *The New York Times*. Tilgjengelig fra <https://www.nytimes.com/2017/12/09/world/middleeast/iraq-isis-haider-al-abadi.html> [lastet ned 18. november 2020]
- Dawod, H. (2015, september). *The Sunni Tribes in Iraq: Between Local Power, the International Coalition and the Islamic State*. Oslo: NOREF. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Sunni%20tribes%20in%20Iraq.pdf> [lastet ned 26. november 2020]
- Halawa, H. (2020, mars). *The Forgotten Iraq*. Washington D.C.: Middle East Institute. Tilgjengelig fra <https://www.mei.edu/sites/default/files/2020-03/The%20Forgotten%20Iraq.pdf> [lastet ned 30. oktober 2020]
- Human Rights Watch (2019a, 6. mars). *Everyone Must Confess. Abuses against Children Suspected of ISIS Affiliation in Iraq*. New York: HRW. Tilgjengelig fra https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/iraq0319_web_1.pdf [lastet ned 30. oktober 2020]
- Human Rights Watch (2019b, World Report 2019: Iraq, events of 2018). Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/iraq#cf69d8> [lastet ned 26. november 2020]
- ICG, dvs. International Crisis Group (2020, 19. oktober). *Exiles in Their Own Country: Dealing with Displacement in Post-ISIS Iraq*. Brussels: ICG. Tilgjengelig fra

- https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/b079-post-isis-iraq_0.pdf [lastet ned 19. november 2020]
- IOM, dvs. International Organization for Migration (2020a, 6. desember). *DTM Emergency Trackin Movement of Camp IDPs 30 November - 6 December*. Bagdad: IOM. Tilgjengelig fra http://iraqdtm.iom.int/files/IDP-Movements/2020128445672_ET_Camp_Movements_06_Dec_2020pdf [lastet ned 10. desember 2020]
- IOM (2020b, 29. november). *DTM Emergency Tracking Movement of Camp IDPs 23-29 november 2020* Bagdad: IOM. Tilgjengelig fra http://iraqdtm.iom.int/files/IDP-Movements/202012146186_ET_Camp_Movements_29_Nov_2020pdf [lastet ned 10. desember 2020]
- IOM (2020c, 31. oktober). *Iraq Displacement Tracking Matrix*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <http://iraqdtm.iom.int/> [lastet ned 19. november 2020]
- Loveluck, L. (2020, 9. november). Iraq's camp closures to leave 100,000 homeless amid coronavirus pandemic, aid group warns *The Washington Post*. Tilgjengelig fra https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iraq-camp-closure-aid-group-nrc/2020/11/09/6489ef7a-225c-11eb-9c4a-0dc6242c4814_story.html [lastet ned 19. november 2020]
- Mansour, R. (2016, mars). *The Sunni Predicament in Iraq*. Washington D.C.: Carnegie Endowment for International Peace. Tilgjengelig fra https://carnegieendowment.org/files/CMEC_59_Mansour_Sunni_Final.pdf [lastet ned 30. oktober 2020]
- NRC, dvs. Norwegian Refugee Council (2020, 9. november). *Iraq's camp closures leave 100,000 people in limbo*. Oslo: NRC. Tilgjengelig fra <https://www.nrc.no/news/2020/november/iraqs-camp-closures-leave-100000-people-in-limbo/> [lastet ned 3. desember 2020]
- NRT (2020, 1. desember). Last IDP camp closed in Kirkuk governorate, says Iraqi displacement minister *NRT*. Tilgjengelig fra <https://nrttv.com/En/News.aspx?id=25292&MapID=2> [lastet ned 3. desember 2020]
- Pecanha, S. & Watkins, D. (2015, 22. desember). ISIS' Territory Shrank in Syria and Iraq This Year *The New York Times*. Tilgjengelig fra <https://www.nytimes.com/interactive/2015/12/18/world/middleeast/Where-ISIS-Gained-and-Lost-Territory-Islamic-State.html> [lastet ned 26. november 2020]
- Taub, B. (2018, 17. desember). Iraq's Post-ISIS Campaign of Revenge *The New Yorker*. Tilgjengelig fra <https://www.newyorker.com/magazine/2018/12/24/iraqs-post-isis-campaign-of-revenge> [lastet ned 30. oktober 2020]
- The Danish Immigration Service & Landinfo (2018, november). *Northern Iraq Security situation and the situation for internally displaced persons (IDPs) in the disputed areas, incl. possibility to enter and access the Kurdistan Region of Iraq (KRI)*. København: The Danish Immigration Service. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/11/Northern-Iraq-Security-IDPs-disputetd-areas-Udl%C3%A6ndingestyrelsen-Landinfo-November-2018.pdf> [lastet ned 30. oktober 2020]
- The New York Times (2015, 28. desember). Iraqi Army Retakes Government Complex in Central Ramadi *The New York Times*. Tilgjengelig fra <https://www.nytimes.com/interactive/2014/06/12/world/middleeast/the-iraq-isis-conflict-in-maps-photos-and-video.html> [lastet ned 26. november 2020]

- U.S. Department of State (2020, 11. mars). *Country Reports on Human Rights Practices 2019 – Iraq*. Washington D.C.: U.S. Department of State,. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/03/IRAQ-2019-HUMAN-RIGHTS-REPORT-1.pdf> [lastet ned 26. november 2020]
- UNAMI, dvs. United Nations Assistance Mission for Iraq (2020, 30. oktober). *Statement by the Office of the Deputy Special Representative of the United Nations Secretary-General for Iraq/Resident Coordinator and Humanitarian Coordinator for Iraq*. Bagdad: UNAMI. Tilgjengelig fra https://www.uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=13111:on-behalf-of-office-the-deputy-special-representative-of-the-united-nations-secretary-general-for-iraq-resident-coordinator-and-humanitarian-coordinator-for-iraq-please-find-the-following-statement&Itemid=605%E2%8C%A9=en&lang=en [lastet ned 3. desember 2020]
- UNAMI, dvs. United Nations Assistance Mission for Iraq & UNOHCHR, dvs. United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (2017, 22. august). *Promotion and Protection of Rights of Victims of Sexual Violence Captured by ISIL/or in Areas Controlled by ISIL in Iraq*. Bagdad: UNAMI. Tilgjengelig fra <https://www.refworld.org/docid/59b67bf04.html> [lastet ned 3. desember 2020]
- UNAMI & UNOHCHR (2020a, 28. januar). *Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL*. Bagdad: UNAMI og UNOHCHR. Tilgjengelig fra https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Iraq_-_ISIL_trials_under_the_anti-terrorism_laws_and_the_implications_for_justice_28012020pdf [lastet ned 18. november 2020]
- UNAMI & UNOHCHR (2020b, 17. februar). *The Right to Education in Iraq: The legacy of ISIL territorial control on access to education*. Bagdad: UNAMI og UNOHCHR. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2020-02IraqRightEducationreport-2.pdf> [lastet ned 18. november 2020]
- UNGA, dvs. United Nations General Assembly Human Rights Council (2020, 13. mai). *Visit to Iraq. Report of the Special Rapporteur on the human rights of internally displaced persons*. New York: United Nations General Assembly Human Rights Council. Tilgjengelig fra <https://undocs.org/en/A/HRC/44/41/Add.1> [lastet ned 30. oktober 2020]
- UNHCR, dvs. United Nations High Commissioner for Refugees (2018, 15. januar). *Tribal Conflict Resolution in Iraq*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig fra <https://www.refworld.org/pdfid/5a66f84f4.pdf> [lastet ned 30. oktober 2020]
- UNHCR (2019, mai). *International Protection Considerations with Regard to People Fleeing the Republic of Iraq*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig fra <https://www.refworld.org/pdfid/5cc9b20c4.pdf> [lastet ned 19. november 2020]
- UNHCR (2020, 13. november). *UNHCR ramps up support to Iraqi returnees amid large-scale closure of IDP camps - Iraq*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig fra <https://www.unhcr.org/news/briefing/2020/11/5fae43084/unhcr-ramps-support-iraqi-returnees-amid-large-scale-closure-idp-camps.html> [lastet ned 3. desember 2020]
- United Nations Security Council (2018, 9. juli). *Implementation of resolution 2367 (2017). Report of the Secretary-General*. New York: United Nations Security Council,. Tilgjengelig fra https://www.uniraq.org/images/SGReports/S2018677_EN_Implementation_of_res2367_9_July_2018.pdf [lastet ned 3. desember 2020]
- UNOCHA, dvs. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (2020, januar). *Humanitarian Response Plan Iraq*. New York: UNOCHA. Tilgjengelig fra https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/iraq_humanitarianresponseplan_2020pdf [lastet ned 19. november 2020]

© Landinfo 2020

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.